

Міністерство освіти та науки, молоді і спорту України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології

**АКТУАЛЬНІ
ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ**

**Альманах
наукового товариства «Афіна»
кафедри культурології**

ВИПУСК 11

Засновано у 2003 році

Рівне - 2011

ББК 71.0**А 43****УДК 008:168.522**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства „Афіна” кафедри культурології. – Вип. 11 / За ред. проф. В.Г. Виткалова. – Рівне: РДГУ, 2011. – 199 с.

Головний редактор:**Виткалов В.Г.**кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри культурології РДГУ (голова редколегії)**Редакційна колегія:****Афанасьєв Ю.Л.**доктор філософських наук, професор Київського університету
ім. Б.Грінченка**Баканурський А.Г.**доктор мистецтвознавства, професор Одеського національного
політехнічного університету**Виткалов С.В.**кандидат мистецтвознавства, доцент РДГУ,
відповідальний секретар, заступник редактора**Воробйов А.М.**

кандидат педагогічних наук, професор РДГУ

Дем'янчук О.Н.доктор педагогічних наук,
професор Луцького інституту розвитку людини „Україна”**Жилюк С.І.**

доктор історичних наук, професор РДГУ

Коваль Г.П.

доктор педагогічних наук, професор РДГУ

Кралюк П.М.доктор філософських наук,
професор НУ „Острозька академія”**Круль П.Ф.**доктор мистецтвознавства,
професор Прикарпатського національного університету
ім. В.Стефаніка**Кушнарєнко Н.М.**

доктор педагогічних наук, професор ХДАК

Поніманська Т.І.

кандидат педагогічних наук, професор РДГУ

Постоловський Р.М.

кандидат історичних наук, професор РДГУ

Стоколос Н.Г.

доктор історичних наук, професор РДГУ

Троян С.С.

доктор історичних наук, професор РДГУ

Черніговець Т.І.кандидат педагогічних наук, доцент РДГУ,
голова СНТ „Афіна”**Швецова-Водка Г.М.**

доктор історичних наук, професор РДГУ

Яремко-Супрун Н.О.

доктор мистецтвознавства, професор РДГУ

Рецензенти:**Арцишевський Р.А.**доктор філософських наук, професор Волинського
національного університету ім. Лесі Українки**Брилін Б.А.**доктор педагогічних наук, професор Вінницького державного
педагогічного університету ім. М.КоцюбинськогоНауковий редактор і упорядник випуску – **проф. Виткалов В.Г.****ISBN 978-966-8424-77-9**

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 5 від 30.12.2011 р.)Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р.
Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2011

УДК 378.14:785

Буцяк В.І. – канд. пед. наук, доц. кафедри
гри на музичних інструментах РДГУ;
Турко Н.Є. – ст. викл. кафедри
гри на музичних інструментах РДГУ

Деякі аспекти підготовки студентів до позакласної роботи з дисципліни «Основний музичний інструмент»

Позакласна робота є важливою складовою виховного процесу у школі, що дає можливість долучити школярів до різних видів мистецтва та «наситити шкільне життя духом музики» [1; 52]. Серед розмаїття її форм виокремлюються 2 основні – гурткові та масові. До гурткової форми позакласної роботи належать хоріві гуртки, вокальні ансамблі, гуртки сольного співу та гри на музичних інструментах (дитячих шумових, духових, народних, електроінструментах), вокально-інструментальні ансамблі, музичний театр. До масових – шкільні свята, конкурси, фестивалі, олімпіади, шкільна філармонія, естафета мистецтв, лекції-концерти, літературно-музичні композиції, тематичні комплексні заняття, шкільні лекторії, масові розучування пісень, дискотеки [2].

Підготовка студентів до здійснення позакласної роботи з дисципліни «Основний музичний інструмент» досягається шляхом впровадження в навчальний процес уявних і реальних ситуацій спілкування з дітьми. Тому педагогічна проекція отриманих студентами знань та умінь має вагомий значення для якісного професійного становлення майбутніх учителів музики.

Для забезпечення зв'язку навчання з потребами практичної діяльності виконавська підготовка студентів із цієї дисципліни має бути зорієнтована на систематичне й послідовне *розширення фонду їх історико-стильових знань*. Форма індивідуального навчання створює продуктивні умови й переваги для оптимального засвоєння музикознавчих відомостей.

Музичний тезаурус студентів має постійно збагачуватися новими знаннями та вміннями, адже робота в інструментальному класі створює основу пізнавальної діяльності студентів, дає поштовх для навчального руху. Проте значна частка теоретичного осягнення музичного матеріалу потребує самостійного опрацювання. Викладач основного музичного інструмента не має змоги розкрити увесь обсяг інформації, його функція – створити основу для активізації самостійного пізнавального пошуку студентів.

Значний обсяг музично-теоретичного матеріалу студенти отримують з інших дисциплін. Тому у процесі інструментальної підготовки, необхідно сприяти актуалізації цих знань шляхом постановки відповідних питань, поточних пояснень. Перед викладачем постає завдання відновити в пам'яті студентів знань щодо стильових ознак творчості композитора, відомостей про історичну епоху, характеристики інших видів мистецтва, зокрема, виконавського, які майбутні вчителі отримали в процесі вивчення історико-теоретичних дисциплін, творчої роботи в класі диригування та постановки голосу.

Для актуалізації знань студентів, викладач основного музичного інструмента не має потреби використовувати лекційні прийоми. Педагогічний вплив у процесі індивідуальних занять має відбуватися шляхом лаконічних повідомлень, відповідної постановки питань і корекції відповідей, поточних пояснень. При цьому необхідно встановити притаманні студенту недоліки музичного тезаурусу. Індивідуальна діагностика сприяє тому, щоб віднайти способи заповнення «білих плям» музичної ерудиції кожного студента, визначити об'єм музично-теоретичних відомостей, яких бракує та індивідуально спрямувати навчальну інформацію в оптимальному для нього темпі навчання.

Підготовка до майбутньої професії передбачає *активізацію самостійної пізнавальної діяльності*. Це стосується, насамперед, самостійного вивчення музикознавчої літератури. Орієнтирами розвитку студентів у цьому напрямі виступають наукові праці, популярна література про життя та творчість композиторів і виконавців, поточна інформація музикознавчого характеру, зразки сценаріїв позакласних заходів та ін.

Стимулювання розвитку пізнавальної самостійності студентів досягається на основі постановки таких видів навчальних завдань: створення ситуацій, що потребують активної пошукової діяльності, актуалізації отриманих знань із музично-теоретичних дисциплін та їх проекція на подальшу практичну діяльність у школі.

Для глибшого осягнення змісту й виражальних засобів музичних творів, визначення на цій основі їх актуальності для подальшої професійної діяльності вчителя музики, слугує аналітичне опрацювання нотної літератури. Воно долає поверховість попередніх форм самостійної роботи, забезпечуючи повноту організаційних підходів для стимулювання самостійної пізнавальної діяльності. Теоретичні відомості мають бути доповнені виконавськими характеристиками музичних творів. Для цього студенти залучаються до самостійної роботи з нотною літературою, яка має відбуватися у різних формах, що доповнюють одна одну: побіжний перегляд, у процесі якого охоплюється значна частина джерел; ескізне прочитання нотного тексту; виконавське поглиблене осягнення творів. Крім того, студентів необхідно залучати до самостійного відбору музичного матеріалу для роботи з дітьми. Індивідуальна програма з фахових дисциплін повинна постійно збагачуватися творами, які студенти могли в майбутньому використати у своїй професійній діяльності. Це стосується народної та сучасної музики, музики для дітей не лише з шкільної програми, а значно ширше. На такому матеріалі слід розвивати в студентів уміння варіативності інтерпретації, адаптації музичних творів (створення полегшених перекладів), дидактичної обробки репертуару (визначення їх цінності, особливостей сприйняття різними віковими групами, створення емоційного настрою відповідно до досвіду школярів).

Вагомого значення набуває слухове сприймання різноманітного музичного матеріалу, що передбачає ознайомлення студентів із значно більшою кількістю творів, ніж при виконавському опрацюванні. При сприйнятті «на слух» окреслюються такі орієнтири, повз які вони могли б пройти в процесі самостійного опрацювання нотної літератури.

Педагогічна проекція отриманих знань та умінь з основного музичного інструмента пов'язана з розвитком у студентів *уміння емоційно ідентифікувати себе з учнями*: поставити себе на позицію школярів, проникнутися їх внутрішнім світом, співпереживати їм, а також здійснювати цілеспрямоване педагогічне керівництво в процесі спілкування. Слід систематично залучати студентів до публічних виступів перед шкільною аудиторією.

Ще одним важливим аспектом підготовки майбутніх учителів музики до професійної діяльності є *формування навичок словесної характеристики композиторської творчості, художнього змісту музичних творів тощо у доступній і цікавій для учнів різного віку, формі*. Студенти мають оволодіти узагальненими педагогічними засобами та конкретними прийомами передачі власних знань учням, адаптованого викладу відповідного до можливостей сприйняття різних вікових груп, пробудження інтересу та захоплення тощо. Мистецтво адаптованого переказу ґрунтується на здатності педагога знайти доступні, музикознавчо правомірні засоби словесного викладу, цікаві й, водночас, науково відповідні словесні характеристики.

Неодмінною умовою успішного навчання адаптації є спонукання майбутніх учителів музики до окреслення власної думки, власної оцінної позиції. Студент, що в змозі бодай ускладнено, але чітко виявити власну, оригінальну оцінювальну позицію, легше опановує мистецтво доступного для дітей викладу, ніж той, хто має розпливчасті уявлення про музичний твір, його автора тощо. Лише на основі власного захоплення музикою може виникнути бажання поділитися враженнями від прослуханого з дітьми. «Мені сподобалася музика, я хочу, щоб і ви захопилися нею» – педагогічне кредо вчителя музики. Індиферентне, незацікавлене ставлення до творчості композитора створює значні перешкоди до адаптованого, розрахованого на сприйняття учнями словесного коментаря.

Чітке, особистісно спрямоване розуміння змісту музичного твору має співвідноситись із усвідомленим вибором слів і виразів, доступних учнівському сприйманню. Студенти мають усвідомлювати, що словесна адаптація – не примітивізація й не довільна трактовка результатів музикознавчого аналізу твору.

Орієнтація студентів на адаптований виклад власних знань має відбуватися у процесі цілеспрямованого тренінгу на порівняння музикознавчого аналізу та педагогічно адаптованої характеристики музичного твору. Спочатку студент користується підготовленими викладачем зіставленнями, потім – вдається до самостійних педагогічних знахідок на зразок: «Е.Гріг – видатний представник норвезької композиторської школи. Його музика несе відбиток яскравої індивідуальності та національної характерності. Композитор вільно втілює ладіві, інтонаційні риси норвезького мелосу. Саме під впливом норвезького фольклору склалися характерні для Гріга стилістичні прийоми» (музикознавчий аналіз) і «Красу скандинавських пісень, що здавна звучали на берегових скелях Норвегії, в другій половині XIX ст. пізнав увесь світ. У музиці з'явився геніальний

композитор Едвард Гріг, який над усе в мистецтві цінував красу свого краю. Характерні наспіви та ритми норвезької музики завжди надихали композитора, їх можна почути скрізь – і в складних, великих творах для симфонічного оркестру, і в «Пісні сторожа», яка зараз прозвучить».

Поступове ускладнення завдань від сприймання і методичного розбору наданих зразків для порівняння до самостійних педагогічних пошуків кращого варіанту адаптованого викладу у процесі вивчення музичних творів – умова розвитку здатності до педагогічної проєкції отриманих знань майбутніх учителів музики.

Отже, важливими аспектами забезпечення педагогічної спрямованості фахової підготовки майбутніх учителів музики в процесі інструментальної підготовки, є постійне розширення фонду фактичного знання музичного матеріалу; активізація самостійної пізнавальної діяльності на основі залучення до самостійного вивчення музикознавчої та нотної літератури, відбору та включення у власний інформаційно-педагогічний фонд матеріалів для подальшої професійної діяльності, слухове сприймання різноманітної музики, аналітичне опрацювання нотної літератури; розвиток уміння емоційно ідентифікувати себе з учнями та навичок словесного моделювання характеристик музичної творчості в доступній для дітей формі.

Джерельні приписи

1. *Сухомлинский В.А.* Сердце отдаю детям / В.Сухомлинский. – К.: Рад. школа, 1977. – 382 с.
2. *Масол Л.М.* Предметный тиждень. Музыка. – У 2-х ч. – Ч. 2: Метод. пос. для вчителів / Л.М. Масол, Ю.О. Очаковська. – Х.: Скорпіон, 2005. – 80 с.

Резюме

Розглядаються основні аспекти педагогічної спрямованості фахової підготовки студентів із дисципліни «Основний музичний інструмент».

Ключові слова: позакласна робота, педагогічні спрямованість, інструментальна підготовка.

Summary

Some aspects of preparation of students to extracurricular work on discipline the «Basic musical instrument»

The basic aspects of pedagogical orientation of students' professional preparation in discipline «The basic musical instrument» are examined.

Key words: extracurricular work, pedagogical orientation, instrumental preparation.

Зміст випуску

Постоловський Р.М. Наукова діяльність як важливий чинник формування сучасного фахівця та становлення держави	3
Виткалов В.Г. Вітчизняна культура в сучасній науковій думці	5
Розділ І.	
Художня практика України в історичній ретроспективі	9
<i>Ластовецька-Соланська З.М.</i> Деякі аспекти взаємодії музики та літератури	9
<i>Сабадаш Ю.С.</i> Політика і художня культура як основа пробудження національної свідомості	13
<i>Тарчинська Ю.Г.</i> Творчість Ф.Шопена – еволюційний етап розвитку фортепіанного мистецтва	17
<i>Дедю О.</i> Культурно-мистецькі взаємини Юліуша Словацького та Фридерика Шопена	20
<i>Луценко Н.А.</i> Інтегративна творчість Івана Франка	24
<i>Гаврилів Г.</i> Мистецьке об'єднання як джерело передачі художнього досвіду	28
<i>Талах І.І.</i> Євангельські сюжети у творчості художника Миколи Ге	30
<i>Кречко Н.М.</i> Репертуарна політика та концертна практика провідних академічних хорових колективів України як фактор розвитку вітчизняної хорової культури 60-80-х рр.	36
<i>Тракало О.М.</i> Європейський джаз другої половини ХХ століття	41
<i>Лобан Т.</i> Мерс Кенінгем – видатний балетмейстер американського танцю модерн	45
<i>Петлій С.</i> Передумови виникнення психоделічної музики як складової масової культури	48
<i>Мельничук С.Ф.</i> Культурні контакти Великої Волині та Слобожанщини	52
<i>Сідлецька Т.І.</i> Особливості репертуару народно-оркестрових колективів на сучасному етапі	56
<i>Виткалов С.В.</i> Сучасна театральна Рівненщина: вектори творчості	60
<i>Романюк А.М.</i> Розвиток бандурного мистецтва на Дубенщині	63
<i>Сахарчук Р.В.</i> Концертні транскрипції народної музики: «Жайворонок» Г. Дініку	67
<i>Місанчук І.</i> Естрадне вокальне мистецтво Волині (1991-2011): напрями розвитку та постаті	70
<i>Дударець В.М.</i> Культурно-видовищні установи та принципи їх організації і формування в дизайні	73
<i>Кушнар'єв В.В.</i> Використання засобів масової інформації для реклами культурного туризму: проблеми взаємостосунків	76
<i>Нікольченко Ю.М.</i> Давид Ігорович і початок політичної дезінтеграції та князівських міжусобиць у Київській Русі наприкінці XI – початку XII століть	81
Розділ ІІ.	
Теоретико-методологічні основи збереження народних традицій	89
<i>Мельничук С.Ф.</i> Харківська цимбальна школа як культурний феномен	89
<i>Ціхоцька Т.В.</i> Українська весняна музична обрядовість: історія виникнення та жанрова характеристика	92
<i>Сташук О.А.</i> Декоративно-прикладне мистецтво Рівненщини у творчих постатях: Василь Познік	95
<i>Ясковець О.В.</i> Традиції українського писанкарства: етнорегіональна специфіка (за матеріалами Корецького району Рівненщини)	99
<i>Лапчук О.О.</i> Соломоплетіння як вид декоративно-прикладного мистецтва	102
<i>Поліщук О., Богдан З.</i> Виховний потенціал музичних творів з тематикою фольклорного походження	106
<i>Яковська С., Шуль Г.</i> Українська народна пісня та романс як засоби національного музичного виховання	109

<i>Сокомот Т.М.</i> Дерманська Свято-Троїцька жіноча обитель – відродження духовного осередку Волині	112
---	-----

Розділ III.

Освіта і виховання як основа розвитку культури XXI століття	117
--	------------

<i>Радковська Л.М.</i> Духовне виховання молоді як складова освітньо-культурного процесу	117
--	-----

<i>Крижановська Т.І.</i> Активізація навчальної діяльності майбутніх вчителів музики у процесі вивчення творчості М.Лисенка	120
--	-----

<i>Буцяк В.І., Турко Н.Є.</i> Деякі аспекти підготовки студентів до позакласної роботи з дисципліни «Основний музичний інструмент»	123
---	-----

<i>Жабчик О.М.</i> Музично-виконавська майстерність як художньо-педагогічна проблема	126
--	-----

<i>Тарчинська Ю.Г.</i> Стилевідповідне інтонування як основа інструментального навчання	131
---	-----

<i>Мельничук Л.В., Хватаєва І.В.</i> Особливості вокального інтонування і основні етапи роботи над ним на заняттях з фортепіано	135
--	-----

<i>Андрущак Б., Смокович Т.</i> Формування виконавського стилю в контексті фортепіанної підготовки вчителя музики	138
--	-----

<i>Степанець Л.І.</i> Дитячий аматорський театр як інститут соціалізації творчої особистості	142
--	-----

<i>Хролець О.І.</i> Особливості становлення елементів дитячої субкультури у молодшому шкільному віці	147
---	-----

<i>Панасюк Р.П.</i> Музично-ритмічне виховання в початкових класах (на прикладі «Ритмічної гімнастики» Емілі Жак-Далькроза)	149
--	-----

Розділ IV.

Професійна педагогічна діяльність як культурний феномен	154
--	------------

<i>Скнар О.І.</i> Модернізація змісту, форм і методів виховання студентської молоді в контексті нової парадигми виховної роботи	154
--	-----

<i>Янжула О.В.</i> Теоретичні засади категорії «культурні цінності» в аспекті полікультурної освіти	158
--	-----

<i>Волошина Л.П.</i> Особливості музичного супроводу у різних аспектах уроку класичного танцю	162
--	-----

<i>Скоцький А.В.</i> Основні принципи та специфіка будови уроку джаз-модерн танцю	166
---	-----

<i>Вихованець А.А.</i> Ансамблева гра в духовому оркестрі	169
---	-----

<i>Лісовик Н.</i> Формування професійних умінь і навичок фортепіанної техніки	172
---	-----

<i>Науменко М.О.</i> Проблеми викладання диригування в умовах педагогічного навчального закладу	176
--	-----

<i>Дем'янюк О.І.</i> Технологія формування передумов вокально-інтонаційної культури студентів спеціалізації «Хорове диригування»	179
---	-----

<i>Добичина С.О., Конопльова С.Ю.</i> Шляхи розвитку професійної підготовки майбутніх працівників закладів культури і мистецтв у сучасних умовах	183
---	-----

<i>Чернюшок О.В.</i> Структурний аналіз композиції у методиці викладання образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва	186
---	-----

<i>Кучина Н.І.</i> Методика викладання дисципліни «Ділові комунікації» для студентів економічних спеціальностей ВНЗ	188
--	-----

<i>Жук В.М.</i> Використання фонду краєзнавчого музею як джерельної бази вивчення історії вітчизняної книги та бібліотечної справи студентами університету	193
---	-----

<i>Несін В.П.</i> Інформатизація сільських бібліотек: сучасний стан і перспективи розвитку	196
--	-----